

Pracovní skripta

EVROPSKÉ SESKUPENÍ ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCE

vzdělávací kurz zaměřený na přeshraniční spolupráci

ÚVOD

Následující skripta byla vytvořena pro projekt APVS – Akademie přeshraničního vzdělávání zaměstnanců samosprávy, který získal dotaci z Operačního programu přeshraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika.

Skripta jsou vyhotovena pro řádný průběh realizovaných seminářů. Zároveň poslouží cílové skupině k praktické uchopitelnosti dané problematiky a tímto způsobem i lepšímu pochopení tématiky seminářů.

1. Význam přeshraniční spolupráce: vymezení tématu publikace

Ještě na počátku 90. let minulého století byl pojem „přeshraniční spolupráce“ pro většinu z nás pojmem neznámým, bezobsažným, nezajímavým. Neprodyšně uzavřená státní hranice naší země neumožňovala téměř žádné přeshraniční kontakty, neznali jsme místa a sousedy na druhé straně. Hranice vzniklé v průběhu posledních třech století, ještě zesílené po druhé světové válce, tak postavily neprůchodné bariéry mezi regiony, které historicky patřily k sobě, a vtiskly jim postavení periferních, pro život ne příliš atraktivních oblastí. Evropská unie si proto jako jeden z cílů své regionální politiky vytkla překonání těchto umělých bariér, vybudování dobrých sousedských vztahů a zejména pak zajištění stejné kvality života v příhraničí, jakou mají lidé ve vnitrozemí.

Evropská integrace je ostatně úspěšná zejména díky novým poválečným přístupům, k nimž nesporně patří i „politika dobrého sousedství“, která je z historického hlediska v Evropě opravdu něčím relativně novým. Rány, které starému kontinentu způsobila 2. světová válka, mohly být překonány také díky bezprecedentnímu faktu dobré přeshraniční spolupráce např. na francouzsko-německé či na německo-holandské hranici, kde byl také roku 1958 zřízen první euroregion, nesoucí symbolický název Euregio.

Evropa, kolébka moderní západní civilizace, představuje bezesporu jednu z nejvíce prosperujících ekonomických oblastí světa. Avšak ne všechny regiony Evropy mají vzhledem ke svým přírodním, historickým, demografickým a dalším podmínkám určujícím sociálně-ekonomický rozvoj stejnou pozici a šanci čelit výzvám dnešní doby v dynamicky se měnícím ekonomickém prostředí. Proces rozšiřování Evropské unie a přetrvávající ekonomické a sociální rozdíly v regionech představují klíčové faktory, jež vedou k celkovému oslabování evropské dynamiky.

Jedním ze základních principů procesu evropské integrace je vytváření společného sociálního a ekonomického prostoru příhraničních oblastí sousedících členských států Evropské unie. Podpora přeshraniční spolupráce je jednou z priorit regionální politiky Evropské unie a jsou to právě příhraniční regiony (euroregiony), kde se občané, podnikatelé, představitelé veřejné správy a neziskových organizací stávají přímými aktéry jednotné Evropy.

Spolupráce občanů a různých místních institucí přes hranice je důležitým předpokladem evropské integrace. Často slyšíme, že hranice jsou „jizvami dějin“, které přinášejí hraničním regionům převážně zřetelné nevýhody. Hraniční regiony trpí historickými důsledky své periferní polohy, nedostatečnou integrací do převládajících struktur (zejména státních) a z toho vyplývající izolací. Přeshraniční spolupráce v Evropě má pomoci tyto nevýhody vyrovnávat a zlepšovat životní podmínky obyvatel v příhraničních regionech. V každodenních kontaktech občanů různých národů je položen základ společného soužití bez ohledu na hranice států.

Smyslem a cílem přeshraniční spolupráce, formující se v Evropě od 50. let minulého století, je zejména překonávání omezenosti národních států a nacionalismu, odstraňování předsudků a překážek soužití mezi obyvatelstvem, budování funkční regionální a komunální správy, podpora hospodářského růstu a zvyšování životní úrovně a v neposlední řadě také vytvoření systému dlouhodobě všestranné spolupráce.

Význam přeshraniční spolupráce pro jednotlivé oblasti nespočívá jen v získávání alternativních zdrojů financování hospodářského rozvoje, jak to bývá dnes často prezentováno

a zjednodušováno, ale především v možnosti urychlit vlastní integrační proces nezávisle na vývoji situace na národní úrovni. Sociální a ekonomické vazby v rámci jednotlivých euroregionů však nejsou formovány na pevných institucionálních základech a jejich intenzita a kvalita plně závisí na rozhodnutí a vůli místních aktérů. Historie přeshraniční spolupráce nás tak přesvědčuje o tom, že jedním z nejdůležitějších činitelů, podmiňujících její vznik, jsou samy pohraniční regiony a jejich aktivita ve vyhledávání partnerů na druhé straně hranice a navazování kontaktů s nimi.

Přeshraniční spolupráce je v České republice od poloviny 90. let minulého století finančně podporována ze strany Evropské unie prostřednictvím speciálních programů přeshraniční spolupráce. Přeshraniční spolupráce na česko-polské a česko-slovenské hranici je každodenní skutečností. Projevuje se jak ve spolupráci místních národních správních a veřejnoprávních institucí, v ekonomické oblasti v kooperaci firem, zaměstnání přes hranice, tak ve spolupráci občanských sdružení a kontaktech jednotlivých občanů. Na obou hranicích bylo realizováno v rámci programů přeshraniční spolupráce již mnoho projektů, které přispívají k rozvíjení intenzivnějších vztahů v pohraničí.

Větší část příručky bude tvořit popis možností, které pro přeshraniční spolupráci nabízí poměrně nový nástroj Cíle 3 regionální politiky – Evropská seskupení pro územní spolupráci a zhodnocení některých z osmi existujících ESÚS. Na základě tohoto zhodnocení bude učiněn závěr, zdali je tvorba ESÚS pro Moravskoslezský kraj a subjekty z kraje zajímavou možností.

2. Evropská sdružení územní spolupráce

2.1 Administrativní ukotvení ESÚS

Možnost vytvářet evropská seskupení územní spolupráce, vyplývající z nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) je v kontextu relativně dlouhé podpory EU přeshraniční spolupráci novinkou. Cílem těchto evropských seskupení pro územní spolupráci je usnadňovat a podporovat přeshraniční, mezinárodní a meziregionální spolupráci. Na rozdíl od struktur, v jejichž rámci se tato spolupráce odehrávala do roku 2007, mají ESÚS právní subjektivitu. Mohou proto nakupovat a prodávat majetek a zaměstnávat zaměstnance.

Členy seskupení mohou být:

- členské státy;
- regiony či obce;
- sdružení;
- jiné veřejnoprávní subjekty.

ESÚS je novinkou v tom smyslu, že umožňuje vznik seskupení regionálních a místních orgánů z různých členských států, aniž by předtím bylo třeba podepsat mezinárodní dohodu a ratifikovat ji národními parlamenty. Členské státy však musí dát svůj souhlas s účastí členů ze svého území.

Rozhodným právem pro výklad a uplatňování úmluvy je právo členského státu, v němž má dané ESÚS sídlo.

Úmluva ESÚS stanoví zejména:

- název seskupení a jeho sídlo;
- seznam členů;
- území, kterého se týká;
- cíl;
- úkoly;
- dobu trvání.

2.2 Nástin činnosti ESÚS

ESÚS mohou organizovat a řídit opatření v rámci přeshraniční, nadnárodní nebo meziregionální spolupráce, a to s finančním příspěvkem EU nebo bez něj. K plnění těchto úkolů může konkrétní

ESÚS vytvářet vlastní strukturu, disponovat aktivy a přijímat zaměstnance. Škála aktivit, které jsou v rámci ESÚS podporovány, je velice široká. Může se jednat o provozování přeshraničních dopravních systémů nebo zdravotnických služeb; řízení projektu nebo programu částečně financovaného z ERDF (např. cíl územní spolupráce, dříve INTERREG); zakládání společných energetických agentur pro využití obnovitelných zdrojů; zřizování dvojjazyčných informačních systémů v pohraničních oblastech; řízení projektu spadajícího do rámcového programu pro výzkum a technologický rozvoj atd.

Jakkoli byla evropská sdružení pro územní spolupráci zamýšlena Komisí jako nástroj, který bude v rámci stávajícího programovacího období regionální politiky EU již hojně využíván, existuje v současné EU zatím pouze 8 takovýchto sdružení, zejména z důvodu zpoždění implementace tohoto právního předpisu do legislativy jednotlivých členských zemí.

Dle názoru Výboru regionů je lákavým aspektem, proč vyzkoušet strukturu typu ESÚS, možnost vyzkoušet ESÚS jakožto jakousi laboratoř víceúrovňová správy¹. Jakkoli je víceúrovňová správa (věcí veřejných) vnímána jakožto žádoucí, praktické zkušenosti s ní jsou značně limitované. Proto mohou být ESÚS, jejichž členy se mohou stát samosprávné celky odlišných velikostí i kompetencí, opravdu významným krokem směrem k ověření funkčnosti konceptu víceúrovňová správy v přeshraničním prostředí.

Výbor regionů se dále domnívá, že Evropská sdružení územní spolupráce mohou být do budoucna útvarem, který může, právě díky výše uvedené víceúrovňovosti, být tou optimální platformou pro nalezení shody mezi širokou paletou aktérů regionálního rozvoje a jakýmsi motorem přeshraniční spolupráce obecně.

2.3 Stávající ESÚS v rámci EU

V současnosti tedy existuje v rámci EU pouze 8 sdružení územní spolupráce, což je dáno mimo jiné rozdílným přístupem jednotlivých členských zemí EU k aplikaci ESÚS nařízení formou národních prováděcích předpisů. Z důvodů, které jsou zmíněny níže, je nejvíce pokročilou zemí v zavádění ESÚS Francie. Naopak jednou z členských zemí, kde se žádné

---

¹ VÝBOR REGIONŮ. The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): state of play and prospects. Brusel, 2009.

ESÚS nevyskytuje, je i ČR (což souvisí i se zmíněnou skutečností, že právní předpis pro tvorbu ESÚS vstoupil v platnost teprve na konci června 2009).

Tab. č.1: Přehled stávajících ESÚS v Evropě

ESÚS	Zúčastněné země	Charakteristika
Eurométropole Lille-Kortrijk-Tournai	Belgie, Francie	ESÚS je charakteristický velice vysokou mírou politického zapojení. ESÚS Eurométropole byl šit na míru prostředí charakterizovanému polycentrickou metropolí v oblasti zahrnující dva členské státy EU. Proto je ESÚS primárně zaměřen na hledání takových forem správy, které mohou nejlépe dát odpověď novým výzvám lokálního rozvoje a možnostem pro samosprávy.
EGTC UTTS Ung-Tisza-Túr-Sajó (Hernád-Bódva-Szinva)	Maďarsko, Rumunsko, Slovensko	ESÚS s připravovaným zapojením 3.země (Ukrajiny). Stávající členové ESÚS z řad EU27 od ESÚS nemají nijak vysoká očekávání, jakýmsi hnacím motorem je zapojení ukrajinské strany, která v ESÚS vidí možnost lepšího získávání evropských fondů.
EDON Eurodistrict Oderland Nadodrze	Polsko, Německo	ESÚS zajímavý vysokým počtem místních samosprávných celků (25). Cílem sdružení je získat pomocí zvýšené efektivity a transparentnosti v rozhodovacích procesech více vlivu v rámci národních i evropských struktur. ESÚS je vnímám jakožto nástroj pro zdůraznění čím dál tím více se integrujícího přeshraničního regionu.
Nemocnice Cerdanay	Španělsko, Francie	ESÚS s výrazným sektorovým přístupem (vertikální integrace) účelově zřízený pro přeshraniční správu nemocnice a plánovaný pro výkon role jednotky cíleně zaměřené na lepší získávání prostředků z evropských fondů.
Grand Region	Lucembursko, Německo, Francie, Belgie	ESÚS s rolí řídicího orgánu v rámci programu INTERREG IV A. ESÚS je primárně vytvořen jakožto nástroj pro další institucionalizaci stávající přeshraniční spolupráce, tak aby došlo k další neregionální integraci. Sdružení je uskutečňováno na bázi již existujících spolupracujících iniciativ a lze očekávat, že ESÚS bude mít větší vliv na své členy než na vnější prostředí (protože již dosáhl vysoké úrovně rozvoje např. formou výkonu funkce řídicího orgánu programu INTERREG IV A).
Eurorégion Alps Mediterranean	Francie, Itálie	ESÚS připravený jakožto administrativní struktura pro implementaci zásadních evropských, národních i regionálních politik. ESÚS se charakterizuje jako nástroj pro lepší realizaci integračního procesu zdola za plného respektování principů subsidiarity a geografické blízkosti. Nabízí novou formu vícestupňové správy, „kdy každý partner přispívá svými možnostmi a schopnostmi“.
Galicia - Norte	Španělsko,	Úzká spolupráce dvou regionů s citlivou (vzájemnou)

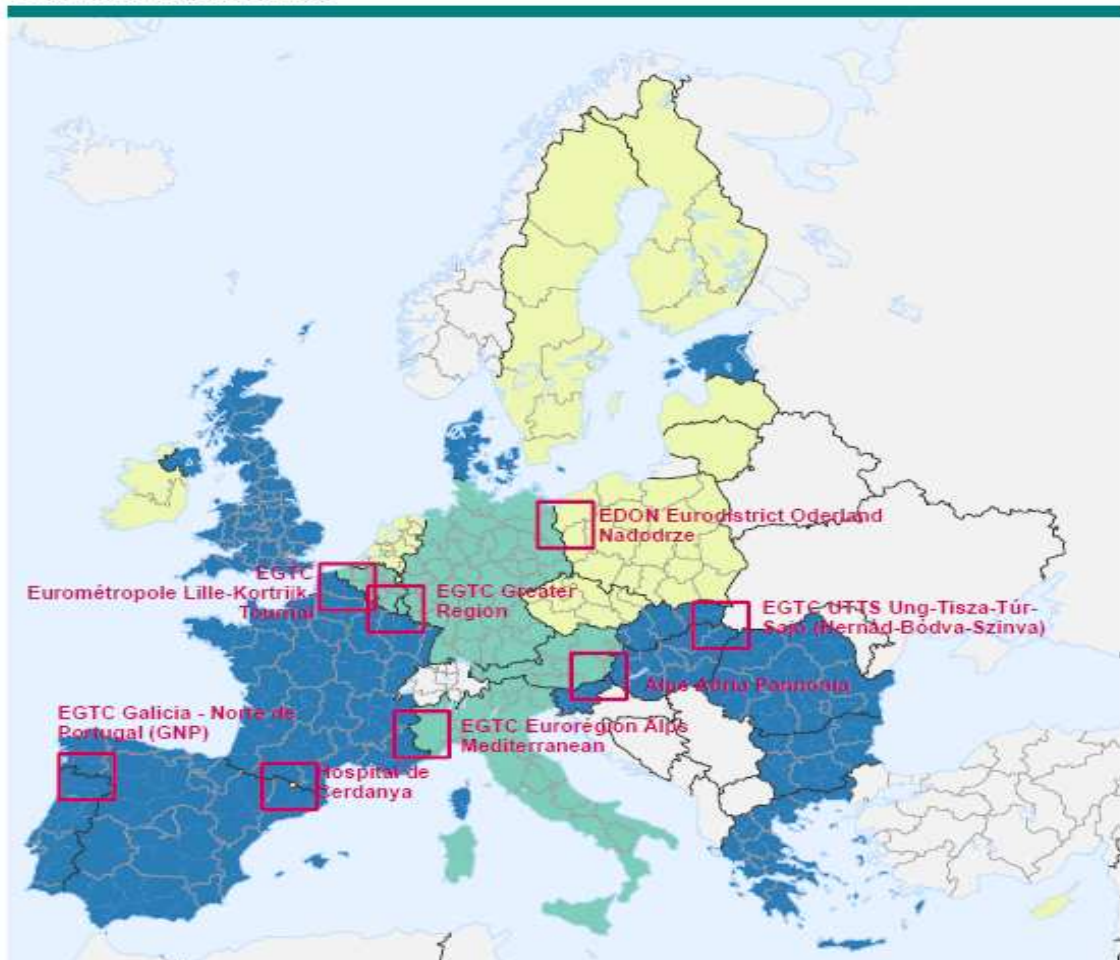
de Portugal (GNP)	Portugalsko	historií
Alpe Adria Pannonia (pracovní název)	Rakousko, Itálie, Slovinsko, Maďarsko a zvažovaná účasť Chorvatska	ESÚS s účastí 3. země (Chorvatska)

Zdroj: VÝBOR REGIONŮ. The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): state of play and prospects. Brusel, 2009.

Obr. č.1: Mapa stávajících ESÚS: dostupné z :
<http://cor.europa.eu/pages/EventTemplate.aspx?view=folder&id=6519074b-4590-44a2-8793-e18487b3d66a&sm=6519074b-4590-44a2-8793-e18487b3d66a>

Map 2. Location of case studies

European Grouping of Territorial Cooperation:
Location of case studies

Jak vyplývá z přehledu existujících ESÚS, hrají v této oblasti prim francouzské regiony, které jsou zaangażovány přesně v polovině všech existujících ESÚS. Tuto skutečnost lze přičíst několika důvodům:

- poměrně banální skutečnosti, že Francie má přímé hranice s dalšími pěti členskými státy EU;
- promyšlenému koncepčnímu přístupu administrativy, které zřídila orgán poskytující metodickou pomoc realizátory přeshraniční spolupráce;
- z předchozího bodu vyplývající důsledné legislativní přípravě a brzké aplikaci nařízení o ESÚS do národní legislativy;
- značnému francouzskému vlivu na tvorbu nařízení o ESÚS.

Tabulka č.2 – struktura členů jednotlivých ESÚS

	státy	regiony	Sub-regionální autority	municipality	sdružení
Eurometropole	2	5	3		5
UTTS				40	
EDON				25	
Nemocnice Cerdanya			1	1	5
Grand Region	2	6		3	
Alps/Med.		5			
GNP		2			
Alpe Adria Pannonia	2	7	4		

Zdroj: VÝBOR REGIONŮ. The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): state of play and prospects. Brusel, 2009

Pro Moravskoslezský kraj a partnerské polské a slovenské regiony je zřejmě nejvíce inspirující příklad „francouzských“ regionů, Grand Region, Eurometroopole Lille a Alps/Mediterranean. Předchozí spolupráce v rámci programu INTERREG pomohla vydefinovat, které struktury si zasluhují přizvání k tvorbě ESÚS. Jakkoli je spolupráce v rámci Grand Region horizontálně orientovaná, nereprezentují partneři stejné administrativní úrovně, což je však zejména dáno rozdílnou podobou administrativy všech zúčastněných zemí.

Euroregion Alps Mediterranean je strukturou, která byla zřízena regiony Piemont, Liguria, Valle d'Aosta, Rhône-Alpes and Provence-Alpes-Côte d'Azur. Partnerství je založeno na dlouhé sdílené historii, nicméně současný rámec kooperace byl nastaven pro řešení současných výzev.

2.4 Správa ESÚS

Jakkoli je ESÚS projevem vyššího stupně integrace, bývají debaty o sídle sdružení a závazné národní legislativě citlivou záležitostí. Proto se často zřizují i operativní jednotky, které pomáhají překonat výše uvedené dilema. Je potřeba poznamenat, že diskuse o sídlech ESÚS bývají často motivovány politicky (ambicí „mít“ ESÚS u sebe). V další části příspěvku byly vybrány 2 příklady spolupráce, zajímavé jak pro region, tak pro spolupráci založená na municipálních iniciativách.

2.4.1 ESÚS Eurometropole

Toto sdružení bylo prvním, které v rámci EU vzniklo, a je hodnoceno jako jedno z nejvíce funkčních a úspěšných. Hnací motorem k založení ESÚS bylo překonat problémy typické pro přeshraniční regiony pomocí nové víceúrovňové struktury řízení, stejně jako explicitní ambice stát se modelovým regionem evropské integrace. Zaměřuje se na oblast zaměstnanosti, dopravy, územního rozvoje a podpory kultury. Zakladatelé od ESÚS očekávají roli nositele společných přeshraničních projektů a realizátora cílů, které byly při začátku vzniku ESÚS definovány ve společné strategii. ESÚS se řídí francouzským právem.

Nejvyšším orgánem Eurometropole Lille-Kortrijk-Tournai je valné shromáždění, složené z 84 zástupců, které hraje roli rozhodujícího a kontrolního orgánu ESÚS. Valné shromáždění je řízeno předsedou (či jedním ze 3 místopředsedů). Výkonný sekretariát je složen z 32 členů a je zodpovědný za koordinaci a každodenní provoz. Sekretariát ještě v administrativně-technických otázkách využívá podpory přeshraniční agentury.

ESÚS začínal v roce 2008 hospodařit s rozpočtem 989 900 €. V dalším roce rozpočet narostl na 1 493 300 €, pro rok 2010 je přiděleno 1 485 300 €. Náklady jsou rovnoměrně sdílena belgickou i francouzskou stranou, přičemž finančně je zaangažován jak belgický, tak francouzský stát (jakkoli hlavní část příspěvků pochází od členů).

2.4.2 ESÚS Grand Region

Toto seskupení bylo prohloubením dřívější úspěšné spolupráce, která vyvrcholila do společného programu INTERREG IV A. Vytvoření ESÚS bylo primárně motivováno právě ambicí vykonávat roli řídicího orgánu uvedeného programu, čímž je také do velké míry determinována horizontální povaha spolupráce v rámci sdružení, které se (stejně jako Eurometropole) řídí francouzským právem.

Předsedou sdružení je lotrinský prefekt, přičemž v Métách je také sídlo sdružení. Místopředsedové/viceprezidenti se po půlroce střídají a reprezentují všechny regiony. Valné shromáždění je složeno z 10 zástupců a rozhoduje jednomyslně. Jde o jakýsi řídicí výbor určující strategické směřování spolupráce. Administrativní rada – výkonný tým – je jakýmsi mezičlánkem mezi Valným shromážděním a technickým sekretariátem sdružení.

Společný technický sekretariát má své zaměstnance, sídlí v Lucemburku (nejsou tam tedy delegace ze strany jednotlivých členských regionů, např. na rozdíl od JTS programu česko-polské spolupráce v Olomouci).

Grand Region rozděluje v rámci programu INTERREG IV A 105.996.517 EUR z ERDF, přičemž jednotliví členové jsou povinni zajistit stejnou sumu na spolufinancování.

2.4.3 ESÚS Alps Mediterranean

Území ESÚS pokrývá území následujících 5 italských a francouzských regionů:

– Provence-Alpes-Côte d'Azur; – Rhône-Alpes; – Ligursko, Piemont, Valle d'Aosta.

Pokrývá území o cca 110 000 KM čtverečních a více než 17 mil. Obyvatel. Hlavním cílem je realizace konkrétních projektů v obúastech: dopravní dostupnosti, inovace a výzkum, životní prostředí a ochrana před riziky, kultura turismus a vzdělávání.

Účelově pro zviditelnění tohoto Euroregionu v kontextu celoevropském a ve světle možností čerpat v rámci programovacího období 2007-2013 byl roku 2007 ustaven stejnojmenný Euroregion s vyhlídkou jeho brzké transformace právě na ESÚS. Euroregion má rovněž společnou kancelář v Bruselu.

Předsednictví se v rámci ESÚS střídá v půlročních intervalech.

Hlavním cílem ESÚS je vytvořit takový právní rámec, který bude umožňovat lepší podmínky pro implementaci společných projektů, spolufinancovaných převážně s pomocí prostředků EU.

Pro fungování ESÚS je rozhodným francouzské právo.

2.4.4 ESÚS UTTS (Ung-Tisza-Túr-Sajó (Hernád-Bódva-Szinva))

Toto seskupení navazuje na výsledky práce v rámci Euroregion Karpaty, kde je spolupráce čilá již od roku 1993. Spolupráce byla iniciována regionálními samosprávami Maďarska, Slovenska, Rumunska a Ukrajiny.

ESÚS byl založen zejména proto, že jeho členové vnímají takovouto formu spolupráce více stabilní a perspektivně i funkčnější. Očekávají od této formy spolupráce lepší implementaci a vzájemné koordinaci přeshraničních projektů, což by mělo vyústit ve vyšší úroveň přeshraniční spolupráce spojenou s novými oblastmi této spolupráce.

2.4.5 ESÚS ISTER GRANUM

Výše uvedený ESÚS byl založen v květnu 2009 zástupci 47 maďarských a 39 slovenských samospráv a navazuje přímo na výsledky práce stejnojmenného regionu. Zámerom je

spoločne využiť zdroje na 20 spoločných projektov v rámci nového EZÚS a to pre regionálny zdravotný systém, nové prístavisko, prestavbu piatich mostov cez Dunaj, regionálnu agentúru cestovného ruchu, ako aj pre dvojjazyčné televízne a rádiové vysielanie.

Valné zhromaždenie

Najvýznamnejším orgánom euroregiónu je Valné zhromaždenie. Valné zhromaždenie je zložené zo všetkých členov zakladajúcich euroregiónu, ktorí sú starostovia obcí a majú rovnaké hlasovacie právo. Odborné výbory a Predsedníctvo s predložením návrhov pripravuje prácu pre Valné zhromaždenie, ktoré rozhodne o záverečných návrhov. Valné zhromaždenie zasadá prvú stredu každý druhý mesiac v rytierskej sieni Ostrihomského hradu. Zasadnutia vedie predseda a podpredseda. Diskusie a záverečné rozhodnutia sa zapisujú do zápisnice. Valné zhromaždenia poskytnú aj príležitosť na vytvorenie osobných kontaktov: starostovia prediskutujú témy a spoločne plánujú budúcnosť. Valné zhromaždenie pracuje podľa pracovného plánu.( )

Výbory

Osem odborných výborov je povolaný na odborné napomáhanie rozvojových plánov euroregióna. Členmi výborov sú odborníci, ktorý kvôli pôvodu alebo zo životnej dráhe poznajú bližšie región a s radosťou podieľajú na vypracovaní predstavách budúcnosti.

Predsedom je vždy starosta, ktorý pravidelne referuje o prebiehajúcej práci vo výbore pred Valným zhromaždením. Členovia odborných výborov síce nie sú členmi Valného zhromaždenia, ale ako pozvaní hostia sa často zúčastňujú na zasadaniach.

4 maďarský a 4 slovenský starostovia sú predsedami výborov.

Výbor priemyslu a logistiky

Najdôležitejším cieľom výboru je vybudovanie nákladnej kompy medzi Ostrihomom a Štúrovom a realizácia cezhraničného logistického centra. Stavia na doplňujúce danosti obidvoch strán, od ktorých očakávajú premenu stavu na trhu práci, radikálne klesnutie nezamestnanosti a ako aj výrazný rast investície.

Výbor zdravotníctví a sociálnych vecí

Tento výbor podporuje spoluprácu medzi zdravotnými inštitúciami, prvorade starostlivosť o chorých v naliehavých prípadoch. Pri ohrození života hranica sa stane bezvýznamným: chorého musia odniesť do najbližšej odbornej inštitúcie nezávisle od toho, že tá v ktorom štáte sa nachádza. Chceli by sme reorganizovať detskú a zubnú starostlivosť s kladaním pozornosti na požiadavky z obidvoch strán hranice

Výbor školství a mládeže

Inštitúcia slavistiky Katolickej Univerzity Petra Pázmaňa a štúrovský gymnázium Ady Endre sa spojili cez program na výmenu študentov. Okrem toho organizujú jazykové tábory pre pilišských Slovákov a Maďarov žijúcich na Slovensku. Vytvorila cezhraničnú sieť knižníc a

podporia pedagogické programy pre výskum materinského jazyka pre menšín. Ich cieľom je zachránenie škôl v malých obci s pomocou cezhraničnej spolupráce.

Zemědělský výbor

Plánujú vybudovanie vínnej cesty so spojením vynikajúcych vínnej oblasti. Organizovali školenie na zdvihnutie úrovni vo vinárstvách a pripravujú sa plány na infraštrukturálne investície. Pravidelne popularizujú špeciálne poľnohospodárske výrobky a jedlá euroregióna na výstavách.

Výbor cestovního ruchu

Inventár príťažlivostí je hotový, zmerali všetky pre turizmus dôležité danosti. Vidiecky, kultúrny a kúpeľný turizmus môže byť rozrastajúce odvetvie turistického ruchu. Prírodné a turistické hodnoty euroregióna chcú propagovať v brožúrach, na odborných seminároch a na výstavách.

Výbor kultury a sportu

Jeho cieľom je propagácia a pestrenie kultúrnych podujatí v rámci Euroregióna. Počnúc od divadelného festivalu pre stredoškôľakov cez ľudovej hudby a ľudového umenia až do beh cez most výbor uchozí každú príležitosť, aby posilnil spolupatričnosť tu žijúcich ľudí. Plánujú organizovanie rôznych športových pretekov a zdvihnutie ich úrovni.

Výbor rozvoje dopravy a regionu

Úlohou výboru je zabezpečenie prechodu cez hraničných riek (Ipeľ, Hron) a dosiahnutie, aby V/c Helsinská trať viedla cez Ostrihom a Štúrovo. Pracovný plán obsahuje aj spojenie turistických ciest a cyklistických ciest cez hranice. Chceme dosiahnuť zjednodušenie železničnej premávky na úseku Budapešť-Štúrovo (zmiernenie medzinárodných obmedzení)

Výbor životního prostředí

Výbor pracuje na organizovaní selektívneho zberu odpadkov a na vytvorení legislatívneho a infraštrukturálneho pozadia. Okrem toho ich cieľom je racionalizácia kanalizácie, siete pitnej vody a ochranných hrádz.

3. Možnosti, jak může ESÚS zkvalitnit podobu regionální politiky

3.1 Na lokální a regionální úrovni:

- ESÚS má potenciál překlenout administrativní nedostatky a rozdíly, které se při bi-, tri- a multilaterální přeshraniční spolupráci takřka bez výjimky vyskytují. Pochopitelným předpokladem je pečlivá příprava ESÚS.
- Uzavření ESÚS má potenciál posílit závazky, které přeshraničně kooperující regiony uzavřely, protože uzavření dohody o vytvoření ESÚS a následné fungování ESÚS bude již velice viditelným krokem.

- ESÚS mají potenciál k provádění opravdové víceúrovňové správy. Místní a regionální orgány občas velice obtížně hledají společnou řeč. Pokud se do práce ESÚS zapojí jak představitelé místních, tak i regionálních orgánů, existuje zde značný potenciál benefitů plynoucích ze synergických efektů takovéto spolupráce. Navíc se takováto sdružení mohou stát daleko důležitějším partnerem pro státní správu a centrální úroveň obecně.
- ESÚS může přispět k efektivnější komunikaci projektů přeshraniční spolupráce navenek. Můžeme důvodně předpokládat, že samotná povaha činnosti ESÚS jakožto celku o více partnerech, který funguje pomocí stálého sekretariátu, pomůže lépe a efektivněji šířit výsledky a výstupy své práce.
- ESÚS mohou být vhodným nástrojem pro větší propojení projektů se strategickými směřováními partnerských entit (protože v mnoha současných projektech přeshraniční spolupráce je strategická úroveň mnohdy takřka neviditelná).

3.2 Na úrovni centrální

- ESÚS se mohou stát jakýmsi laboratořemi víceúrovňové správy, která je sice dlouhodobě vnímána jakožto velice žádaná a chvalitebná, nicméně její praktická realizace často ztroskotává na délce celého procesu a občasné absenci ochoty politiků se o ni skutečně zasadit. Minimálně politická podpora ze strany zakládajících členů by přitom měla být pro ESÚSy samozřejmostí.
- ESÚS rovněž mohou mít potenciál být koordinační platformou, zajišťující optimální mix evropských, národních, regionálních a místních strategií, který je jakožto cíl (zatím ne zcela úspěšně naplňovaný) uveden ve Strategických zásadách společenství pro období 2007 – 2013.
- ESÚS mohou hrát roli jakéhosi zprostředkujícího subjektu/výkonné agentury pro realizaci politik založených na vskutku integrovaném přístupu. Systémové i administrativní obtíže často limitují rozsah a dopad projektů a programů územní spolupráce, jejichž reálný dopad je poté sporný. Lze očekávat, že některá ESÚS budou schopny stát se efektivním realizátorem komplexním přeshraničních strategií.

3.3 Na úrovni evropské

- ESÚS mohou být platformou pro decentralizaci praktického provádění evropské regionální politiky. Již programovací období 2007 – 2013 představovalo významný krok směrem k decentralizaci a přenosu kompetencí na regiony (jistě v případě ČR, kdy je plná třetina programů řízena regionálně) a nesporně existuje prostor pro další decentralizaci, zcela nepochybně u programů v rámci cíle evropské územní spolupráce. ESÚS se přímo nabízí jakožto nástroj pro pilotní odzkoušení zmíněné teze.
- ESÚS může výrazně napomoci ve spolupráci v historicky citlivých regionech (např. mezi Irskem a severním Irskem).
- ESÚS mohou díky své pozici organizace s širší a pestrou členskou základnou do velké míry eliminovat občasné rozpory mezi strategickou orientací programů a úskalími reálné implementace projektů. Od měkkých opatření mohou zaangażované strany postupně přejít, za použití již ověřené a osvědčené struktury, k širší a hlubší politické spolupráci.
- Některé členské státy, což je patrné i na rozdílné rychlosti v přípravách prováděcí dokumentace pro tvorbu ESÚS, budí dojem záměrně malé rychlosti v podpoře ESÚS, protože se mohou obávat ztráty svých kompetencí. Proto by Komise měla poskytnout tvorbě ESÚS další podporu.

4. Tvorba ESÚS krok za krokem

4.1. Přípravná fáze:

- 4.1.1 Analýza potřeb a cílů vzájemné spolupráce
- 4.1.2 Definice geografického pokrytí (sležení ESÚS)
- 4.1.3 Identifikace základních kompetencí ESÚS
- 4.1.4 Identifikace partnerů v ESÚS
- 4.1.5 Analýza právního prostředí v zemích, jejichž organizace se do ESÚS zapojují
- 4.1.6 Analýza rizik vyplývajících ze zpoždění

4.2 Fáze rozhodnutí

- 4.2.1 Výběr nejlepší formy a struktury spolupráce včetně zvážení alternativ k tvorbě ESÚS
- 4.2.2 Ověření proveditelnosti navrhované právní formy

4.3 Fáze přípravy samotné implementace

- 4.3.1 Umístění sídla ESÚS
- 4.3.2 Návrh dohody o vytvoření ESÚS a zpracování statutů určujících chod ESÚS
- 4.3.3 Předložení dohody o ESÚS národním autoritám a schválení ESÚS národními autoritami
- 4.3.4 Zahájení činnosti ESÚS

4.4 Realizační fáze

- 4.4.1 Rozpočet – návrh a schválení
- 4.4.2 Ustavení mechanismu provádění plateb
- 4.4.3 Evaluace ESÚS

5. Rozpuštění ESÚS

4. ESÚS a přeshraniční spolupráce v podání Moravskoslezského kraje

Na základě přehledu uvedeného v kapitole 4 je zřejmé, že vytvoření ESÚS může být prospěšné i pro přeshraniční spolupráci Moravskoslezského kraje se svými sousedními regiony. Modelem pro spolupráci mohou být zejména Grand Region a Eurometropole Lille, přičemž v rámci druhého modelu může být využito pokroku, které ve své práci dosáhly česko-polské euroregiony ležící v Moravskoslezském kraji. V rámci Grand Region je zase inspirující a motivující možnost disponovat v příštím programovacím období vlastním OP přeshraniční spolupráce pro tři partnerské země (a čtyři kraje; o spolupráci Moravskoslezského, Žilinského samosprávného kraje a Slezského vojvodství projevilo zájem i Opolské vojvodství).

Programy v rámci stávajícího Cíle 3 jsou v současnosti v porovnání s podporou pro regiony Cíle 1 méně zajímavé, nicméně v rámci programovacího období po roce 2013 nabude přeshraniční spolupráce na zajímavosti i pro současné konvergenční regiony. Potřeba

konceptnějšího přístupu k přeshraniční spolupráci bude i ve světle očekávaného razantního snížení podpory z ERDF palčivější.

Proto se zřízení ESÚS mezi Moravskoslezským krajem a jeho sousedními polskými a slovenskými regiony jako užitečné. Na základě dlouhodobých vazeb může být optimální následovat model ESÚS Grand Region (s perspektivou práce s vlastním programem typu INTERREG IV A) a Eurometropole Lille (s perspektivou využití výsledků přeshraniční spolupráce v podání euroregionů se sídlem v kraji).

Literatura

- [1] VÝBOR REGIONŮ. The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): state of play and prospects. Brusel, 2009
- [2] www.grossregion.net
- [3] MELECKÝ, L. Přeshraniční spolupráce – pohled z akademické sféry. In *Příklady úspěšných projektů přeshraniční spolupráce*. Třinec: Institut EuroSchola, 2006.
- [4] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS).